

Kenesei les – negyven év múltva

A Balatonkenese feletti szőlőhegyen tíz amatőrcsillagász jött össze augusztus 8. és 14. között, hogy észlelje a Perseidák meteorrajt jelentkezését. Kellemes nyári melegben, majd' mindegyik éjszakát végigészlelve követték a nevezetes rajt, összesen 660 meteort láttunk, zömmel perseidákat. Annak érdekében, hogy minél kevesebb meteort szalasszunk el, a hullócsillagokat nem rajzoltuk térképre, csak számláltuk őket, a rajtságot pedig ott helyben, észlelés közben döntöttük el. A jellegzetes színű és fénymenetű perseidákat könnyű volt megkülönböztetni a többi meteortól. Nem is szólva arról, hogy – érthető módon – valamennyi a Perseus csillagkép teteje felől érkezett.

A legtöbb meteort Cseresznye Ferenc, Hajnáczy Sándor, Keszthelyi Sándor, Kocsis Antal és Mizser Attila látta, ők természetesen vizuálisan észleltek. Volt egy amatőr közöttünk, aki fotózott is, de nem meteorokat, hanem – többek között – a frissen felfedezett Kobayashi–Berger–Milon-üstököt, amely ezekben a napokban az UMa rúdjánál járt.

Mindebből már tudható, hogy nem 2015, hanem 1975 legnagyobb észlelőtáboráról van szó – tudásunk szerint a mi kenesei táborunk volt abban az évben a legnépesebb. Nem volt nehéz első helyezést elérni az akkori mezőnyben, mivel 1970 és 1975 között nem nagyon szerveztek nagyobb létszámú észlelőtáborokat – az akkori amatőrmozgalomban másfajta rendezvényeken volt a hangsúly. A mozgalom nagy seregszemléjét akkor még nem a tarjáni találkozók jelentették, hanem a két évente megtartott CSBK-találkozók, melyeken több százan vettek részt, sokan a határon túlról, sőt messzi országokból is. 1975-ben nem volt ilyen nagy találkozó, helyette kisebb mozgalomépítő rendezvényeket szerveztek. Ilyen volt a békéscsabai bentlakásos továbbképző tanfolyam június 28. és július 7. között, melyen 60-an vettek részt, és az átlagéletkor 20 év volt. A tanfo-

lyam nevezetes pillanata volt, amikor Kulin György megérkezett A távcső világa frissen kinyomtatott példányaival. Nagyon sokan nagyon régóta várták már ezt a könyvet, hiszen az előző kiadás 17 évvel korábban, 1958-ban jelent meg. Kulin ekkor már friss nyugdíjas volt, hiszen betöltötte hetvenedik életévét, és május 31-ével nyugdíjba vonult. Azt mondhatni, hogy életműve kiteljesedett, a magyar amatőrcsillagász mozgalom legjobb korszakát élte. Ebben az évben állították ki a CSBK (Csillagászat Baráti Köre) 11 ezredik tagsági igazolványát.

Búcsú a P 75-től: Keszthelyi Sándor, Mizser Attila és Hajnáczy Sándor a balatonkenesei vasútállomáson (Kocsis Antal felvétele)

A csillagászati szakkörök száma elérte a 150-et, másfél tucatnyi bemutató csillagvizsgáló várta az érdeklődőket. Három új bemutatóhely készült el 1975-ben: a komáromi, a megyesegyházi és a nyíregyházi. A mozgalom központi lapja a TIT által kiadott Föld és Ég volt, emellett az észlelők számára megjelent a Meteor, az Albireo, és még vagy 10–12 helyi szakkör sokszorosított körlevele. Akkoriban a művelődési intézmények komoly mértékben támogatták a szakköri munkát (nem csupán a csillagászatot, de sok más értékes szabadidős tevékenységet is).

A CSBK-ba évente 1500-an kérték felvételüket, többségük fiatal, tizenéves diák.

Csillagászkodni kimondottan népszerű dolognak számított.

Eseményekben gazdag volt az 1975-ös év. A magyarországi csillagászat addig soha nem látott állami támogatást élvezett, valódi építkezési láz folyt az országban. Nem a bemutató csillagvizsgálókra gondolok most (a korábban említett három intézmény kis költségvetéssel, jórészt társadalmi munkában készült), hanem igazán nagy építményekre. Május 28-án tették le a népligeti Planetárium alapkövét (két évvel később nyílt meg az ország nagyplanetárium), november 30-án pedig a vidék első planetáriumát avatták, a pécsit. 1974 végén állt munkába a piszkés-tetői 1 m-es teleszkóp, 1975 végén pedig a kutatók birtokba vehették a debreceni Napfizikai Observatórium új épületét (a nagy koronagráffal). Pecen már teljes erővel épült a Kozmikus Geodéziai Observatórium, amelyet 1976 végén adtak át. Ilyen léptékű csillagászati építkezések azóta se voltak Magyarországon.

Négyen a régi táborozók közül – negyven évvel később. Keszthelyi Sándor, Mizser Attila, Kauker Zoltán és Kocsis Antal a nemrég átadott, tönkretett, majd felújított kenesei napóránál, a parti sétányon (Iskum József felvétele)

Mindezek a grandiózus fejlesztések persze messze a fejünk felett zajlottak, de jó volt tudni róluk. A mi kis táborunk legfontosabb műszere egy binokulár és egy kisreflektor volt, no és a két szemünk, mert a meteorozás szabadszemes műfaj. (Az Orgoványi-féle félvillás Newton-távcső 6000 Ft-ba került,

ami két-három havi fizetésnek felelt meg.) Meteorozás közben van idő beszélgetni erről-arról, például a júliusi Apollo–Szojuz űrrepüléséről, mely a politikai enyhülés jegyében zajlott, és csak két évtizedi múlva lett látványosabb folytatása. A Kobayashi–Berger–Milon független magyar felfedezéseire például újra meg újra visszatérünk: júliusban több amatőrtársunk is rábukkant az üstökösre, nem tudván arról, hogy már ismert objektumról van szó. Arról sem tudtunk semmit, hogy augusztus 10-én Richard West Chilében üstökös fedezett fel – azt meg senki sem tudta, hogy 1976 márciusában milyen csodálatos kométává fejlődik, azt pedig még kevésbé, hogy a P '75 után, augusztus végén újabb független felfedezési hullám következik, a Nova Cygni 1975-öt egy sor magyar amatőr is észreveszi – mind közül elsőként a P '75 szervezője, Keszthelyi Sándor.

A kenesei táborban elsősorban is jól éreztük magunkat. A kellemesen meleg nyárban strandra jártunk, terveket szövögettünk, az amatőrcsillagászat, a csillagászat jövőjét találgattuk, ábrándoztunk: mikor lesz végre rendes távcsövünk jó észlelőhelyen. A mi kenesei észlelőhelyünk persze kiváló volt, szép kilátással a Balatonra, ahol olcsó volt az élet, a jégkrém 3 forintba, a káposztás lángos 2 forintba került, és az utazás is olcsó volt. 1975-ben már tombolt a diszkókorszak, a kenesei művelődési házban éppen a Beatrice lépett fel (valószínűleg még Nagy Feró nélkül), de inkább a meteorozást választottuk.

Erre a nyári táborra emlékeztünk most, 2015. szeptember 6/7-én, bejárva a régi helyszíneket (szomorúan megállapítva, hogy a régi jó észlelőhelyről már nem látszik a tó víztükre), és azokat is, amelyekre 1975-ben nem jutottunk el. Így például a szépen felújított és kibővített fűzfőgyártelepi csillagvizsgálóba. A kenesei séta alkalmával felkerestük az új napórát is, amelyet idén júniusban vandálok tettek tönkre, de máris szépen felújította az önkormányzat. A borult idő miatt szó se lehetett meteorozásról, de azért megpróbáltuk felidézni az 1975-ben látott meteorokat. Mind a 660-at...

Mizser Attila